

УДК 37. 091. 3:78(075.8)

**МЕТОДОЛОГІЧНІ ПІДХОДИ В СЕГМЕНТІ
ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ
МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ХОРЕОГРАФІЇ
В. Черкасов**

**METHODOLOGICAL APPROACHES IN THE SEGMENT
OF FORMATION PROFESSIONAL COMPETENCES
FOR FUTURE CHOREOGRAPHY TEACHERS
V. Cherkasov**

У статті досліджено та доведено, що здійснений аналіз основних методологічних підходів у сегменті формування професійної компетентності майбутніх учителів хореографії є необхідним, оскільки дає змогу отримати цілісну картину їх реалізації під час практичної діяльності в дитячих та аматорських молодіжних хореографічних колективах. Враховуючи сучасні процеси модернізації вищої мистецької освіти та нові тенденції у професійній підготовці майбутніх учителів хореографії, нами визначено та схарактеризовано такі основні методологічні підходи: системний, компетентнісний, діяльнісний, особистісно-орієнтований, синергетичний, культурологічний. Професійну компетентність майбутніх учителів хореографії, фахівців у сфері виконавського мистецтва, балетмейстерської, викладацької, методичної діяльності визначено як інтегративну властивість фахівця, що виявляється в художньо-творчій діяльності, поведінці та вчинках і зумовлює готовність і здатність кваліфіковано виконувати функції хореографа, керівника дитячого хореографічного колективу за рахунок збалансованого поєднання комплексу необхідних знань, умінь і навичок, а також потреб та мотивів самовдосконалення, морально-естетичних та етичних цінностей. Професійну компетентність майбутніх учителів хореографії ми розглядаємо як компонент професійної зрілості особистості, яка володіє певними фаховими компетентностями та розвинутими художньо-творчими здібностями. Професійна компетентність майбутніх учителів хореографії передбачає: вміння реалізовувати та примножувати в процесі практичної діяльності досвід, традиції та досягнення культурної спадщини у сфері хореографічного мистецтва; креативний підхід до виявлення ініціативи у вирішенні художньо-творчих завдань, пов'язаних з інтерпретацією хореографічної композиції; творчий характер мислення при створенні хореографічних композицій і творчих проєктів; володіти методикою роботи і створення хореографічного твору та інтерпретацією його змісту відповідно до творчого задуму автора з використанням методів і прийомів, а також засобів хореографічної виразності; розуміти хореографію як засіб ствердження національної самосвідомості та ідентичності; проявляти відповідні ділові та моральні якості для досягнення поставленої мети, реалізації поставлених завдань, виконання обов'язків, професійного та особистісного розвитку.

Ключові слова: методологічні підходи: системний, компетентнісний, діяльнісний, особистісно-орієнтований, синергетичний, культурологічний, професійна компетентність, майбутні вчителі хореографії.

The article researched and proved that the analysis of the main methodological approaches of the process of forming the professional competence of future teachers of choreography is necessary, as it allows to obtain a holistic picture of their implementation during practical activities in children's and amateur youth choreographic groups. In addition, to study and creatively rethink from new methodological positions the best assets of domestic pedagogical thought. Taking into account the modern processes of modernization of higher art education and new trends in the professional training of future teachers of choreography, we have defined and characterized the following main methodological approaches: systemic, competence-based, activity-based, person-oriented, synergistic, cultural. The professional competence of future teachers of choreography, specialists in the field of performing arts, choreographic, teaching, methodical activities is defined as an integrative property of a specialist, which is manifested in artistic and creative activity, behavior and actions and determines the readiness and ability to perform the functions of a choreographer, head of a children's choreographic group due to a balanced combination of the complex of necessary knowledge, abilities and skills, as well as needs and motives for self-improvement, moral-aesthetic and ethical values. We consider the professional competence of future choreography teachers as a component of the professional maturity of a person who possesses certain professional competences and developed artistic and creative abilities. The professional competence of future teachers of choreography includes: the ability to implement and multiply in the process of practical activities the experience, traditions and achievements of cultural heritage in the field of choreographic art; a creative approach to identifying initiative in solving artistic and creative tasks related to the interpretation of a choreographic composition; creative nature of thinking when creating choreographic compositions and creative projects; to possess the method of work and creation of a choreographic work and the interpretation of its content in accordance with the author's creative intention using methods and techniques, as well as means of choreographic expressiveness; understand choreography as a means of asserting national self-awareness and identity; to show appropriate business and moral qualities for the realization of the set goal, the realization of the set tasks, the fulfillment of duties, professional and personal development.

Key words: methodological approaches: systemic, competence-based, activity-based, person-oriented, synergistic, cultural, professional competence, future teachers of choreography.

Загальна постановка проблеми та її зв'язок з важливими науковими чи практичними завданнями. Динамічний розвиток сучасної цивілізації зі стрімкими зрушеннями в освіті, культурі і мистецтві, запровадження інтерактивних технологій та інноваційних методів навчання сприяє формуванню такого культурно-мистецького середовища, яке потребує постійного оновлення концептуальних підходів та пошуку нових форм роботи в царині хореографічної освіти. Це вимагає підготовки фахівців, здатних діяти в ситуації, яка швидко змінюється, проявляти креативність у вирішенні актуальних проблем і гідно реалізувати себе в полікультурному середовищі освітнього закладу. За такого підходу дослідження певних методологічних підходів, що доповнюють один одного та сприяють формуванню професійної компетентності майбутніх учителів хореографії, є актуальним і своєчасним.

Аналіз основних досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання досліджуваної проблеми. Проблемам методології наукових досліджень присвятили свої наукові доробки багато українських науковців, з-поміж яких: Ч. Весприймі і О. Якимович (2019), І. Зязюн (2011), С. Масич (2014), О. Отич (2010), Ф. Чмиленко і Л. Жук (2014), В. Черкасов (2018), В. Шейко і Н. Кушнаренко (2004) та ін. Тематика запропонованого наукового дослідження

значно доповнює наукові розвідки названих авторів і дає змогу усвідомити основні методологічні підходи до формування професійної компетентності майбутніх учителів хореографії.

Мета статті полягає в обґрунтуванні основних методологічних підходів в сегменті формування професійної компетентності майбутніх учителів хореографії.

Виклад основного матеріалу. У контексті предметного поля нашого дослідження заслуговують на увагу визначення сутності ключових понять дослідження, а саме: методологічний підхід та професійна компетентність.

У найширшому сенсі методологічний підхід у науковому середовищі ми пов'язуємо з методологією як певною сукупністю філософських методів пізнання. Слід відразу визнати, що методологія досліджує взаємозв'язок і залежність системи знань та системи діяльності. У перекладі з грецької *μεθοδολογία* – це вчення про метод, що містить комплекс прийомів дослідження, які застосовуються в тих чи тих галузях науки, розкривають сутність методів наукового пізнання та їхній вплив на зміну оточуючого середовища. Відтак, в основі методології є мислення та світогляд, що уможливлює креативний підхід до роботи з алгоритмами, моделями, інформацією.

Науковці В. Шейко і Н. Кушнарєнко пропонують таке визначення сутності методології: «це концептуальний виклад мети, змісту, методів дослідження, які забезпечують отримання максимально об'єктивної, точної, систематизованої інформації про процеси і явища» (Шейко & Кушнарєнко, 2004). Ф. Чмиленко і Л. Жук (2014) пропонують таке визначення поняття методології: це «вчення про систему наукових принципів, форм і способів дослідницької діяльності – має чотирирівневу структуру. Нині розрізняють фундаментальні, загальнонаукові принципи, що становлять власне методологію, конкретно наукові принципи, які лежать в основі теорії тієї чи іншої дисципліни або наукової галузі, і систему конкретних методів і технік, що застосовуються для виконання спеціальних дослідних завдань» (Чмиленко & Жук, 2014). М. Туленков, А. Лобанова і С. Яремчук (Туленков, Лобанова & Яремчук, 2023) визначають методологію як «певну систему відповідних способів планування, організації та здійснення теоретичної та практичної діяльності, а також як вчення про цю систему, її структуру, логічну організацію, методи і засоби теоретичної та практичної діяльності» (Туленков та ін., 2023, с. 284–285).

На тлі аналізу сутності дефініції «методологія» ми пропонуємо проаналізувати зміст поняття «методологічний підхід», що є комплексом методів, певним чином пов'язаних один з одним. В основі методологічного підходу знаходяться декілька головних методів, які забезпечують процес наукового пошуку, а інші методи застосовуються як допоміжні, що використовуються в певній сукупності і послідовності при виконанні завдань наукового дослідження. С. Масич (2014), обґрунтовуючи концептуальні підходи до визначення основних понять, що характеризують методологічні підходи до змісту і організації проведення дослідження, підкреслює, що «методологічний

підхід існує як проблемно-семантичне поле й оформляється в наукову систему через інтегративну сукупність основних категорій і понять» (Масич, 2014, с. 89).

Вітчизняна дослідниця О. Отич наголошує, що «поряд із традиційними методологічними підходами, які міцно утвердилися у наукових розвідках з проблем гуманістичної педагогіки (особистісний, індивідуальний, диференційований, діяльнісний, аксіологічний, антропологічний, екзистенціальний, акмеологічний, контекстний, компетентнісний тощо), все більш вагоме місце посідають нові методологічні підходи (полісуб'єктний, креативний, медіологічний, семіотичний, герменевтичний, феноменологічний, цивілізаційний, холістичний)» (Отич, 2010).

У контексті нашого дослідження варто визначитись з розумінням понятійного словосполучення «професійна компетентність». Зауважимо, що термін *професійна компетентність* походить від латинських слів *profession* – офіційно оголошене заняття, та *compete*, що означає досягати, відповідати, підходити. Укладачі «Енциклопедії освіти» інтерпретують поняття *професійна компетентність* як інтегративну характеристику «особистісних і ділових якостей фахівця, що відображає рівень знань, умінь, досвіду, достатніх для досягнення мети з певного виду професійної діяльності, а також моральну позицію фахівця» (Кремень, 2008, с. 722). Утім І. Зязюн, досліджуючи професійну компетентність майбутніх педагогів, зазначає, що «зміст професійної компетентності – це знання предмета, методики його викладання, педагогіки і психології» (Зязюн, 2011). Ч. Весприймі та О. Якимович професійну компетентність потрактовують як «інтегральне утворення, що репрезентоване системою теоретичних знань, практичних умінь, соціально значущих і професійно важливих якостей особистості» (Весприймі & Якимович, 2019, с. 7).

З огляду на зміни, які відбуваються у вітчизняній системі вищої освіти й мистецької зокрема, зазначимо, що у нашому дослідженні професійну компетентність майбутніх учителів хореографії, фахівців у сфері виконавського мистецтва, балетмейстерської, викладацької, методичної діяльності визначено як інтегративну властивість особистості, що виявляється в художньо-творчій діяльності, поведінці та вчинках і зумовлює готовність і здатність кваліфіковано виконувати функції хореографа, керівника дитячого хореографічного колективу за рахунок збалансованого поєднання комплексу необхідних знань, умінь і навичок, а також потреб та мотивів самовдосконалення, морально-естетичних та етичних цінностей.

До того ж професійна компетентність характеризується наявністю необхідних особистісно-професійних якостей, як-от: інтерес до хореографічного мистецтва і хореографічної діяльності; творче ставлення до роботи з дітьми і молоддю; кмітливість у вирішенні професійних завдань; швидка реакція; хореографічне мислення; художньо-естетичний смак; аналітичний розум; креативність у репетиційній та проєктній діяльності; оригінальність мислення у постановочній роботі; здатність до концентрації уваги на відпрацюванні технічних прийомів; толерантність у спілкуванні з колегами і вихованцями; організаторські здібності; наполегливість і цілеспрямованість у подоланні

технічних складнощів; професійна культура; відповідальність за результати своєї роботи. До того ж професійну компетентність ми пов'язуємо з можливістю майбутніх учителів хореографії самореалізуватися у концертно-сценічній діяльності, організації та участі в різноманітних творчих конкурсах і фестивалях, а також у здійсненні балетмейстерської діяльності під час підготовки тематичних заходів і творчих проєктів.

У такому контексті доречно зазначити, що професійну компетентність майбутнього вчителя хореографії ми також співвідносимо з умінням планувати та організовувати освітньо-виховний процес у закладах початкової, профільної мистецької освіти, а також у закладах позашкільної мистецької освіти, враховуючи особливості учасників хореографічних колективів, а саме: вікові, психолого-фізіологічні, розумово-інтелектуальні, мотиваційно-ціннісні.

Слід відразу визнати, що професійну компетентність майбутніх учителів хореографії ми розглядаємо як компонент професійної зрілості особистості, яка володіє певними фаховими компетентностями та розвинутими художньо-творчими здібностями. Професійна компетентність майбутніх учителів хореографії передбачає здатність:

- розуміти хореографію як засіб ствердження національної самосвідомості та ідентичності;
- сприймати хореографію як вид мистецтва, що має свої закономірності й тенденції розвитку, класифікувати види, напрями, стилі хореографії;
- вміння реалізовувати та примножувати в процесі практичної діяльності досвід, традиції та досягнення культурної спадщини у сфері хореографічного мистецтва;
- креативний підхід до виявлення ініціативи у вирішенні художньо-творчих завдань, пов'язаних з інтерпретацією хореографічної композиції;
- проявляти творчий характер мислення при створенні хореографічних композицій і творчих проєктів;
- знаходити оптимальні виконавські прийоми для втілення хореографічного образу;
- володіти методикою роботи і створення хореографічного твору та інтерпретацією його змісту відповідно до творчого задуму автора з використанням методів і прийомів, а також засобів хореографічної виразності;
- презентувати в репетиційній та концертно-сценічній діяльності знання, уміння та навички;
- проявляти відповідні ділові та моральні якості для реалізації поставленої мети, реалізації поставлених завдань, виконання обов'язків, професійного та особистісного розвитку.

Зважаючи на актуальність дослідження, враховуючи сучасні процеси модернізації вищої мистецької освіти та нові тенденції у професійній підготовці майбутніх учителів хореографії, нами визначено такі основні методологічні підходи дослідження: *системний, компетентнісний, діяльнісний, особистісно-орієнтований, синергетичний, культурологічний.*

Системний підхід – це один із головних напрямів методології спеціального наукового пізнання, завдяки якому здійснюється добір методів дослідження й конструювання композиційних структур для досягнення поставленої мети. Системний підхід в «Українському педагогічному словнику» С. Гончаренка (1997) інтерпретується як «спрямований на розкриття цілісності педагогічних об'єктів, виявлення в них різноманітних типів зв'язків та зведення їх в єдину теоретичну картину» (Гончаренко, 1997, с. 305).

Системний підхід слугує основою для постановки відповідної проблеми в контексті формування професійної компетентності майбутніх учителів хореографії та сприяє розробці ефективної технології її дослідження. У такому сенсі системний підхід є найбільш перспективним та раціональним для дослідження й розв'язання актуальних проблеми формування професійної компетентності майбутніх учителів хореографії, адже це один із перспективних напрямів і підходів до реалізації методології спеціального наукового пізнання, дослідження певних об'єктів і конструкцій як складних інтегральних систем. Як зазначають О. Агрікова і П. Джуринський, системний підхід «сприяє формуванню відповідного адекватного формулювання сутності досліджуваних проблем у конкретних науках і вибору ефективних шляхів їх вирішення» (Агрікова & Джуринський, 2020, с. 412).

Компетентнісний підхід втілюється через формування в особи знаннєвого, ціннісного, діяльнісного та процесуально-особистісного компонентів певної компетентності. Компетентність (competentia) потрактовується як коло питань, у яких людина добре обізнана та має знання і практичний досвід. У Законі України «Про освіту» компетентність характеризується як «динамічна комбінація знань, способів мислення, поглядів, цінностей, навичок, умінь, інших особистих якостей, що визначає здатність особи успішно провадити подальшу освітню діяльність» (Про освіту, 2017). Зважаючи на це, компетентнісний підхід спрямовується на роботу з інформацією та опанування майбутніми вчителями хореографії професійних компетентностей, які допомагають їм бути конкурентноздатними, успішними та цінними на ринку праці.

Конкретними проявами професійної компетентності майбутніх учителів хореографії можуть бути: уміння ставити мету і віднаходити принципи добору хореографічного репертуару, відповідно до концепції розвитку колективу; володіння методикою інтерпретації змісту хореографічного твору, реалізуючи творчий задуму автора, втілюючи сюжетну лінію відповідно до історичної епохи; спроможність використовувати інноваційні технології та інтерактивні методи і засоби, методичні прийоми і підходи, спрямовані на удосконалення професійної діяльності, підвищення особистісного рівня володіння фахом; можливі варіанти пошуку оптимальних виконавських методів і прийомів для інтерпретації інтонаційно-художнього образу; усвідомлення стратегії примноження та збереження культурної спадщини у сфері хореографічного мистецтва.

Діяльнісний підхід – це спрямованість художньо-творчого процесу на розвиток предметних компетентностей, усвідомлене застосування теоретичних знань, практичних умінь і навичок у конкретних видах хореографічної

діяльності. До того ж формування здатності до колективної роботи та розвиток комунікаційних здібностей, успішну інтеграцію в соціокультурне середовище завдяки запровадженню різних форм, стилів та напрямів хореографічного мистецтва. Діяльнісний підхід – це спосіб організації навчально-пізнавальної діяльності, що надає можливість майбутнім хореографам не отримувати знання в готовому вигляді, а здобувати їх в процесі власної художньо-творчої діяльності як учасника хореографічного колективу або учасника творчого проєкту.

Слід зауважити, що технологія діяльнісного підходу реалізується завдяки системі дидактичних принципів, з-поміж яких: принцип творчості, принцип єдності технічного і художнього, принцип єдності емоційного і свідомого, принцип варіативності, принцип безперервності, принцип цілісного уявлення концептуальних засад хореографічного мистецтва, принцип діяльності, принцип професійної комфортності на основі творчого підходу до роботи в хореографічному колективі.

Доцільно враховувати те, що діяльнісний підхід – це педагогічна концепція, яка базується на визнанні активної ролі студента в художньо-творчому процесі. Згідно з цим підходом, освітній процес має будуватися на взаємодії, діалозі та співпраці між студентом та викладачем. За такого підходу майбутні вчителі хореографії стають активними суб'єктами художньо-творчого процесу, виконуючи різні завдання в художньо-творчій та проєктній діяльності. Поділяємо точку зору, що діяльнісний підхід сприяє підвищенню зацікавленості майбутніх учителів хореографії у навчанні, робить освітній процес більш цікавим та значущим для них самих та однокурсників. Наприклад, з цих позицій О. Голік (2010) надано методичні рекомендації для самостійної роботи студентів з дисципліни «Педагогічна майстерність». Автор порівнює педагогічну майстерність та майстерність актора і зазначає: «Мистецтво створення сценічних образів – це різновид виконавської творчості. Граючи певну роль ..., актор немовби уподібнює себе особі, від імені якої діє у виставі. Матеріалом для цього йому слугують власні природні дані: мовлення, тіло, рухи, міміка, емоційність, спостережливість, уява, пам'ять, фантазія, розум, воля тощо» (Голік, 2010).

Отже, студенти мають можливість самостійно обирати теми та завдання, що спонукає їх більше цікавитися художньо-творчою діяльністю та досягати кращих результатів. Майбутні вчителі хореографії на основі діяльнісного підходу навчаються аналізувати зміст та способи постановки хореографічних композицій, розробляти рішення, творчо мислити та креативно ставитися до розв'язання проблеми. За такого підходу у студентів розвивається критичне мислення, навички самостійного прийняття рішень та здатність привносити творчість до репетиційної та сценічно-виконавської діяльності.

Особистісно-орієнтований підхід – це цілеспрямований, планомірний, спеціально організований художньо-творчий процес, спрямований на творчий розвиток майбутніх учителів хореографії, які мають особливі художньо-

естетичні потреби, мотивовані на активну сценічно-виконавську діяльність, творчу роботу з дитячими та аматорськими молодіжними колективами.

Не викликає сумніву, що особистісно-орієнтоване навчання – це навчання, у центрі якого знаходиться студент зі своєю індивідуальністю, самобутністю та мотивацією до самовдосконалення. Визнання студента з особливими художньо-естетичними потребами особистістю та неповторністю – це і є особистісно-орієнтована педагогіка, метою якої є розвиток індивідуальних здібностей студента.

Слід відразу визнати, що головними завданнями особистісно-орієнтованого підходу є: максимальний вияв і розвиток творчих здібностей, ініціювання, використання індивідуального досвіду студента; розвиток індивідуальних пізнавально-творчих здібностей кожного студента; допомога майбутнім учителям хореографії у самовизначенні та самореалізації; формування в особистості художньо-естетичних цінностей, які дають змогу продуктивно вибудовувати свій художньо-творчий розвиток, удосконалювати хореографічну майстерність та професійну компетентність у галузі хореографічного мистецтва.

Синергетичний підхід дає змогу досліджувати процеси самоорганізації та передбачає міждисциплінарність і використання загальних закономірностей та тенденцій розвитку того чи того суб'єкта в різних галузях знань. Синергетичний підхід у формуванні професійної компетентності майбутніх учителів хореографії уможливорює використання творчого потенціалу самоорганізації особистості, який дозволяє реалізувати себе в хореографічному мистецтві, покликаному надати можливість особистості гармонізувати себе, свій внутрішній художньо-емоційний потенціал.

У такому розумінні формування професійної компетентності майбутніх учителів хореографії відбувається в сегменті розвитку художньо-емоційної сфери інтелекту через досвід наукового та творчого сприйняття хореографічного мистецтва, усвідомлення та узгодження внутрішніх суперечностей емоційного та інтелектуального, технічного та художнього. Наразі синергетичний підхід у процесі розвитку художньо-емоційного інтелекту та формування професійної компетентності майбутніх учителів хореографії дозволяє вийти за межі детермінованих і стандартизованих теорій та концепцій у площину творчого пошуку, що може певним чином сприйматися та збагачуватися в умовах нелінійного та творчо-орієнтованого процесу художньо-творчої комунікації.

Вивчення зазначених аспектів інтелектуально-творчого характеру діяльності майбутніх учителів хореографії уможливорює визначення сутності художньо-образного мислення, як різновиду асоціативно-образного мислення, пов'язаного з тим чи тим жанром хореографії, музичним супроводом або відтворенням сценічного образу в музичному спектаклі чи хореографічній композиції. Водночас, це особистісний процес оперування думками і почуттями через сприймання й інтерпретацію сценічно-художнього образу хореографічного твору.

Культурологічний підхід у хореографічній освіті визначається як конкретно-наукова методологія пізнання та перетворення освітньої реальності, бачення художньо-творчого процесу через призму основних хореографічних детермінант, сприймання і відтворення художньо-інтонаційного змісту хореографічного твору, що відбувається у культуровідповідному середовищі. З огляду на зазначене, культурологічний підхід в освіті – це вивчення особистості у взаємодії з культурною моделлю, в контексті її культурологічного існування.

На особливу увагу заслуговують вимоги, які ставляться до культурологічного підходу, а саме: для формування професійної компетентності майбутніх учителів хореографії потрібно цілеспрямовано підвищувати рівень формування національної хореографічної культури; варто використовувати форми і методи естетично-емоційного впливу, які допоможуть засвоїти культурні цінності, ідеали, зразки хореографічних композицій різних жанрів та видів хореографічного мистецтва; для освітнього простору потрібно створити культурологічне середовище з метою засвоєння культурних цінностей.

Вельми цінним є те, що культурологічний підхід у сегменті формування професійної компетентності майбутніх учителів хореографії потребує орієнтації на комплекс знань, вмінь і навичок з філософії, педагогіки, психології та розрахований на співпрацю професіоналів у різних галузях культури. Культурологічний підхід характеризується особливою діяльністю з реалізації культуро-значимих особистісних сенсів майбутніх учителів хореографії, а також процесом постійної інтеграції діалектичних протилежностей: цілей та результатів, умов і потреб, які утримують усі елементи системи у стані динамічного руху та визначають їх єдність і взаємообумовленість.

Висновки й перспективи подальших розвідок у даному напрямі. З огляду на сказане зазначимо, що при визначенні основних методологічних підходів до формування професійної компетентності майбутніх учителів хореографії необхідно з нових методологічних позицій творчо переосмислювати кращі надбання зарубіжної та вітчизняної педагогічної думки, враховувати світовий досвід та вивчати досягнення сучасних науковців-хореографів. Враховуючи процеси модернізації вищої мистецької освіти та нові тенденції у професійній підготовці майбутніх учителів хореографії, нами визначено такі основні методологічні підходи: системний, компетентнісний, діяльнісний, особистісно-орієнтований, синергетичний, культурологічний.

Водночас зауважимо, що здійснений аналіз основних методологічних підходів до процесу формування професійної компетентності майбутніх учителів хореографії є необхідним, оскільки дає змогу отримати цілісну картину їх реалізації під час практичної діяльності в дитячих та аматорських молодіжних хореографічних колективах.

Зважаючи на велику кількість праць у світовій та вітчизняній педагогічній науці, важливо, на нашу думку, продовжити дослідження процесу формування професійної компетентності майбутніх учителів хореографії, визначення основних підходів та їх змістового наповнення, які мають сьогодні відповідати сучасним вимогам міжнародної освітньої практики.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

- Агрикова, О., & Джури́нський, П. (2020). Системний підхід у формуванні особистості фахівця з фізичної культури. У *Trends in the development of modern scientific thought* (с. 411–413). International Science Group. <https://isg-konf.com/wp-content/uploads/X-Conference-23-26-VancouverCanada-Book.pdf>
- Весприймі, Ч., & Якимович, О. (2018). Чинники впливу на розвиток професійної компетентності педагогів у системі дошкільної освіти. *Педагогічні інновації у фаховій освіті*, (1(9)), 5–8. <https://www.uzhnu.edu.ua/en/infocentre/get/18327>
- Голік, О. Б. (2010). *Педагогічна майстерність: Організаційно-управлінський аспект*. Ноулідж.
- Гончаренко, С. У. (1997). Український педагогічний словник. Либідь.
- Зязюн, І. (2011). Педагогічне наукове дослідження у контексті цілісного підходу. *Порівняльна професійна педагогіка*, (1), 19–30.
- Кремень, В. Г. (Ред). (2008). *Енциклопедія освіти*. Юрінком Інтер.
- Масич, С. Ю. (2014). Методологічні підходи як підґрунтя становлення системи підготовки вищого навчального закладу. *Педагогіка та психологія*, (46), 87–96. http://nbuv.gov.ua/UJRN/znpkhnpu_ped_2014_46_13
- Отич, О. М. (2010). Методологічні принципи наукового дослідження. *Вісник Чернігівського державного педагогічного університету. Серія: Педагогічні науки*, (76), 41–43.
- Про освіту, Закон України № 2145-VIII (2017). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>
- Туленков, М. В., Лобанова, А. С., & Яремчук, С. С. (2023). Системний аналіз у соціології (М. В. Туленков, Ред.). Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича. <https://elibrary.kdpu.edu.ua/xmlui/handle/123456789/7076>
- Черкасов, В. Ф. (2018). Модель формування наукової компетентності майбутніх учителів хореографії у процесі фахової підготовки. *Наукові записки [Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка]. Серія: Педагогічні науки*, (163), 47–52. http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nz_p_2018_163_11
- Чмиленко, Ф. О., & Жук, Л. П. (2014). *Посібник до вивчення дисципліни "Методологія та організація наукових досліджень"*. РВВ Дніпропетровського нац. ун-ту. <http://kist.ntu.edu.ua/textPhD/mond.pdf>
- Шейко, В. М., & Кушнарєнко, Н. М. (2004). *Організація та методика науково-дослідницької діяльності*. Знання. https://shron1.chtyvo.org.ua/Sheiko_Vasyl/Orhanizatsiia_ta_metodyka_naukovo-doslidnytskoi_diialnosti.pdf

REFERENCES

- Agrikova, O., & Dzhurynskyi, P. (2020). A systematic approach in the formation of the personality of a physical culture specialist. In *Trends in the development of modern scientific thought* (p. 411–413). International Science Group. <https://isg-konf.com/wp-content/uploads/X-Conference-23-26-VancouverCanada-Book.pdf> [in Ukrainian]
- Vespryimi, Ch., & Yakymovych, O. (2019). Factors of influence on development of professional competency of teachers in preschool education system. *Pedagogical innovations in professional education*, (1(9)), 5–8. <https://www.uzhnu.edu.ua/en/infocentre/get/18327> [in Ukrainian]
- Holik, O. B. (2010). *Pedagogical excellence: Organizational and managerial aspect*. Knowledge [in Ukrainian]
- Honcharenko, S. U. (1997). *Ukrainian pedagogical dictionary*. Lybid. [in Ukrainian]

- Ziaziun, I. (2011). Pedagogical research in the context of a holistic approach. *Comparative Professional Pedagogy*, (1), 19–30. [in Ukrainian]
- Kremen, V. H. (Ed). (2008). *Encyclopedia of Education*. Yurinkom Inter. [in Ukrainian]
- Masych, S. Yu. (2014). Methodological approaches as the base of formation of the system of preparation of higher educational establishment lecturer. *Pedagogy and Psychology*, (46), 87–96. http://nbuv.gov.ua/UJRN/znphnpu_ped_2014_46_13 [in Ukrainian]
- Otych, O. M. (2010). Methodological principles of scientific research. *Bulletin of Chernihiv State Pedagogical University. Series: Pedagogical sciences*, (76), 41–43. [in Ukrainian]
- On education, Law of Ukraine № 2145-VIII (2017). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>
- Tulenkov, M. V., Lobanova, A. S., & Yaremchuk, S. S. (2023). *System analysis in sociology* (M. V. Tulenkov, Ed.). Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University. <https://elibrary.kdpu.edu.ua/xmlui/handle/123456789/7076> [in Ukrainian]
- Cherkasov, V. F. (2018) Model of scientific competence formation of future choreography teachers in the process of professional training. *Academic Notes [Centralukrainian Volodymyr Vynnychenko State Pedagogical University]. Series: Pedagogical sciences*, (163), 47–52. http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nz_p_2018_163_11 [in Ukrainian]
- Chmylenko, F. O., & Zhuk, L. P. (2014). *Guide to studying the discipline "Methodology and Organization of Scientific Research"*. Oles Honchar Dnipro National University. <http://kist.ntu.edu.ua/textPhD/mond.pdf> [in Ukrainian]
- Sheiko, V. M., & Kushnarenko, N. M. (2004). *Organization and methodology of research activities*. Knowledge. https://shron1.chtyvo.org.ua/Sheiko_Vasyl/Orhanizatsiia_ta_metodyka_naukovo-doslidnytskoi_diialnosti.pdf [in Ukrainian]

Черкасов Володимир Федорович

доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри музичного мистецтва
Комунального закладу вищої освіти
«Академія культури і мистецтв»
Закарпатської обласної ради

Cherkasov Volodymyr

Doctor of Pedagogical Sciences, Professor,
professor of the Department of Music Arts,
Municipal Establishment of Higher Education
«Academy of Culture and Arts» by the
Transcarpathian Regional Council

ORCID ID: <https://orcid.org/0000000191123468>

e-mail: cherkasov_2807@ukr.net